יג: ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה

אל תקרי לשלש אלא לשליש. כלומר עשייתה כשהוא שלש בשולה ותימה דהדרא קושיא לדוכתיה דקאמר לעיל ולמאן לא עייל כלל וקאמר רחמנא תשמיט ותיחל עד חג הסוכות וי"ל דהאי תנא ליה דרשה דלעיל: **מתוך** שעשויין פרכין. מתוך שגורגן מעט מעט שאין נלקטין כיחד אלא היום נלקטין ונפרכין מעט ולמחר מעט ונמצא חדש וישן מעורכין יחד אם הלכו בהם אחר לקיטה כשאר ירק לכך אזיל בהו בתר הסרסה שבשנה אחת משרשת כל השדה שהרי בנת אחת זורעים אותם ומעשר פירות האילן וקטניות וירק מדרגנן הם ויכולת ביד המכמיס לקבוע זמן לכל אחד לפי דעתם כך פירש הקונטרס ותימה מינה מעשר דרבנן אלא שביעית דאורייתא הואי דיגס בתר לקיטה כשאר ירק היכי אזלינן בתר הסרסה להתיר בשביעית כשהשריש בשמיטה ושמא בשביעית בזמן הזה ורבי היא דאמר גבי פרוזבול בפרק השולח (גיטין דף לו. ושם) א"ל כדתניא בס"כ מנין לאורז ודוחן ופרגין ושומשמין שהשריש לפני ר"ה שכונסין אותן בשביעית ת"ל ואספת את תבואתה בשביעית יכול אע"פ ואספת השריש ת"ל שש שנים תזרע ואספת ששה זורעים ששה אוספים ואין ששה זורעים ושנה אוספים:

ויצבור גורנו לתוכו. כלומר וכיון דיכול לתקן אמאי אזיל בתר הסרסה ומסיק דרבנן סברי אין בילה ותימה מאי קא משני אכתי תקשי לר"ש שזורי דסבר יש בילה ואזיל בתר הסרסה כדקתני בהדיא מקשתן השריש ובסיפא דהך משנה נמי תנן בפרק כ' דשביעית (מ"ח) אר"ש שזורי פול המצרי שזרעו לזרע בתחלה כיונא בהן כלומר בתר הסרס' כאורז ודוחן ועוד אמאי קש' ליה ויצבור גורנו לתוכו עכי דמעיל לגבית גורן לענין חדש וישן לענין שביעית הנכנסת בשלישית לא מהני דשביעית מעשר שני שלישית מעשר עני וכן חמישית הנכנסת בששית ומיהו זה יכול לתקן שיפרים מעשר אחד ויחלל על מעות ויאכל המעות בירושלים והמעשר יחלל לענייס וקנת משמע בירושלמי דשביעית דשני מעשרות מעשר על ידי לבור גורנו: **פול** המצרי שזרעו בו'. סיפא דהכיא דהאורז והדוחן היא ומוסיף מדרבנן שאף בפול המצרי הולכין בתר הסרסה: **אמר** רבי יצחק בר נחמני אמר שמואל הלכה כר"ש שזורי. ברוב ספרים גרסינן בהקומץ רבה (מנחות נ: ושם) ר' שמואל בר נחמני א"ר יונתן ולא יתכן דדמוכח כאן דפריך ומי אמר שמואל הכי ועוד דא"ר קשיא דר' יונתן אדר' יונתן לפי הספרים דגרס התם א"ר יונתן הלכה כר"ש שזורי בסמוכן ודתרומת מעשר של דמאי דמשמע בהני דוקא דדמוכח בנהמה המקשה (חולין עה:) ואע"פ שיש ספרים דגרסי בהכיא אמר ר' יוחנן ולא יתכן בסמכת כתובות ברש פרק אע"פ (דף מה.):

חוץ מיין ושמן. לענין מעשר איירי והוא הדין מיס לענין הזאה בפ' התערובות (זבחים פ.): **אחר** גמר פרי. אין זה אחר לקיטה דזמנין דנגמר לפני ר"ה ונלקט אחר ר"ה וכל ירק שמי הולכין בו אחר גמר פרי אלא דנקיט בכל דוכתי בתר לקיטה משום דלקיטה תכף לגמר פרי אבל הני אין לקיטתן בגמר פרי שממתין להן עד שיתיישנו ואין לקיטתן כאחד דמתיישנין פרכין פרכין אבל גמר פרי כאחת ולכך מוחר לעשר לשמואל אף על גב דסבר אין בילה ותימה שמואל דאמר כמאן הא בין ר' שמעון שזורי בין רבנן מודו דאזלינן בתר הסרסה דלפני דאש השנה כדפי' והוה ליה ישן ושמואל דאזיל בתר גמר פרי דלאחר דאש השנה הוה ליה חדש דאלו רבי שמעון שזורי טעמיה משום בילה וטעמא דשמואל משום דכוליה חדש הוא שגדל ונגמר אחר ראש השנה: ולגירסא

אל תקרי לשלש אלא לשליש והא מיבעי ליה לגופיה כתיב קרא אחרינא [1]וזרעתם את השנה השמינית ואכלתם מן התבואה ישן עד השנה התשיעית תנן התם [2]א האורז והדוחן והפרגין והשומשמין שהשרישו לפני ר"ה מתעשרין לשעבר ומותרין בשביעית ואם לאו אסורין בשביעית ומתעשרין לשנה הבאה אמר רבה אמור רבנן [3]אילן בתר חנטה [4]תבואה וזיתים בתר שליש [5]ירק בתר לקיטה הני כמאן שוינהו רבנן הדר אמר רבה מתוך שעשויין פרכין פרכין אזלי רבנן בתר השרשה א"ל אביי ויצבור גורנו לתוכו ונמצא תורם מן החדש שבו על החדש שבו מן הישן שבו על הישן שבו מי לא תניא [6]רבי יוסי בן כיפר אמר משום ר"ש שזורי [7]פול המצרי שזרעו לזרע מקצתו השריש לפני ר"ה ומקצתו השריש לאחר ר"ה אין תורמין ומעשרין מזה על זה לפי שאין תורמין ומעשרין לא מן החדש על הישן ולא מן הישן על החדש כיצד הוא עושה צובר גורנו לתוכו ונמצא תורם ומעשר מן החדש שבו על החדש שבו ומן הישן שבו על הישן שבו א"ל ר"ש שזורי קאמרת ר"ש שזורי סבר [8]יש בילה ורבנן סברי אין בילה א"ר יצחק בר נחמני אמר שמואל [9]הלכה כרבי יוסי בן כיפר שאמר משום ר"ש שזורי מתקיף לה רבי זירא ומי אמר שמואל הכי והאמר שמואל לכל אין בילה חוץ מיין ושמן אשתמיטתיה הא דאמר שמואל [10]הכל הולך אחר גמר פרי

וצריכא

והזורע לירק מתעשר אחר לקיטה והזורע לאכול את זרעו תורם קטניות עליו ומתעשר אחר הסרסה וזה שזרעו לזרע והסרים מקצתו לפני ר"ה ומקצתו לאחר ר"ה: **אין תורמין מזה**. שמכירין בו שזרעיהו באחרונה על המזרע בראשונה ולא מן הראשון על האחרון: **כילד הוא עושה**. טורם לתת זה בעצמו וזה בעצמו: **צובר גורנו לתוכו**. יבלו אותו יפה לאחר שנתן מן הראשון בזית זו ומן השני בזית זו יחזור ויצברנו לאמצע הגורן שיהא כולו כאחד ונמצא תורם מן החדש שבו כו': **יש בילה**. יש לתמוך על הבילה לומר שיש משהיהן בתוך המעשר לפי החשבון: **אין בילה**. אין סומכין על כך שיש לומר לא נבלל יפה וזיזו של מעשר מן החדש לו רוזו מן הישן: **חוץ מיין ושמן**. המערב יין חדש עם הישן או שמן חדש עם הישן תורם ומעשר ממנו ויש במעשר שייהס כפי החשבון שדבר לא נבלל יפה אבל יבש אין סומכין בו על הבילה: **אשתמיטתיה לר' זירא הא דאמר שמואל הכל הולך אחר גמר פרי וכו' אמרינן ואי אשמועינן הכל הולך אחר גמר פרי הוה אמינא אפילו הבואה וזיתים נמי קמ"ל הלכה כר' שמעון שזורי כמאי דפליגי**. דבתבואה וזיתים לא פליגי (6) ולא אזלינן בהו אחר גמר פרי אבל במיני קטניות פליגי דר' שמעון אזיל בתר הסרסה ורבנן לא אזלי למדנו דאשכח שמואל תנא דלא אזיל בתר הסרסה בקטניות אלא אחר גמר פרי ועליה סמיך לפלוגי עליה דר' שמעון שזורי ועליה דהא מתניתין דתנינן לעיל האורז והדוחן והפרגין והשומשמין שהשרישו כו' ואמי לא ידעתי מאן הוא ההוא תנא: **אשתמיטתיה לר' זירא הא דאמר שמואל הכל הולך אחר גמר פרי**. ואף הקטניות לא הלכו בהן אחר הסרסה וכי אמר שמואל הלכה כר' שמעון שזורי לא מטעמיה קאמר דאמר שמואל דאזיל בתר גמר פרי דלאחר דאש השנה הוה ליה חדש: הוה

לגופיה. תמוהה על מה נאכל בשנה השביעית: **האורז והדוחן כו'**. מיני קטניות הן דומן מילי"ו: **פרגין**. מק"ו בלע"ז: **מתעשרין לשעבר**. במעשרות שנה שעברה אם שניה מעשר שני ואם שלישית מעשר עני: **ומותרין בשביעית**. אם השריש ערב שביעית לפני ר"ה: **ומתעשרים לשנה הבאה**. נשנת לקיטתן אם משאר שני שבוע היא שאינה שביעית: **בתר חנטה**. לקמן (דף טו:) תנא לה בפירקין אילן שמנטו פירותיו קודם ט"ו בשבט שהוא ר"ה לאילנות מתעשר לשנה שעברה: **ירק בתר לקיטה**. כדאמרן לעיל (ד' יב.) ליקט ירק ערב ר"ה כו': **הני**. קטניות כמאן שויטהו שהלכו בהן אחר הסרסה: **מתוך שעשויין פרכין פרכין**. מתוך שגורגן עשוי מעט מעט שאין נלקטין כאחד אלא היום לוקטין ומפרכין מעט ולמחר מעט ונמצאו חדש וישן מעורכין יחד הנפרכין לפני ר"ה עם הנפרכין לאחר ר"ה אם הולכין בהן אחר לקיטה כשאר ירק כשיהא מפרש מעשרותיו ה"ל מעשר מן החדש על הישן ומן הישן על החדש אזלי בהו בתר הסרסה שבשנה אחת משרשת כל השדה שהרי בנת אחת זורעין אותן ומעשר פירות האילן וקטניות וירק מדרבנן הן ויכולת ביד המכמיס לקבוע זמן לפי דעתם לכל אחד ואחד: **פרכין פרכין**. לשון זה נופל בקטניות כדאמרי' במסכת בילה (דף יב:) מולגין מלילות ומפרכין קטניות בי"ע: **וילבור גורנו לתוכו**. ומה בכך אם ישן וחדש מעורבין ילבור את כל הגורן לתוכו כלומר באמצעיתו שיהא הכל נבלל יחד יפה ונמצא כשיתרום ויעשר יהא מן החדש במעשר לפי מה שיש חדש בגורן ומן הישן לפי מה שיש ישן: **מי לא תניא**. דסמכינן אבילה לומר יפה נבלל ונמצא תורם מן החדש לפי מה שיש חדש ומן הישן לפי מה שיש ישן: **פול המצרי**. מין קטנית פאזול"י ולרכן לזורען לירק ולזרע בשמען שזורי קא אמרת, ר' שמעון שזורי סבר יש בילה ונעשה כולו [כ]אחד, ומתני' דקתני האורז והדוחן כול', לרבנן דפליגי עליה, סברי אין בילה. ואמרינן משמי' דשמואל הלכתא כר' שמעון שזורי, ואתקיפו עליה אינו, והא אמר שמואל לכל אין בילה חוץ מיין ושמן, מכלל שהפירות אין להם בילה. ואמרינן אשתמיטתיה, כלומר נעלמה ממנו, הא דאמר שמואל הכל הולך אחר גמר פירי, ולפיכך אמר צובר גרנו כתרכי כי באותה העת נגמר הקפרין ולא אמר שמואל הלכה כר' שמעון שזורי משום דקסבר יש בילה, דהא לית ליה לשמואל בילה כפירות, אלא משום שהולך אחר גמר פרי.

מסורת הש"ס

[1] שביעית פ"ב מ"ג, [2] מנחות נ': [תוס' שביעית פ"ב ה"ד]. [3] [זבחים פ.]. [4] [מנחות נ': ע"ש].

הגהות הב"ח

(6) רש"י ד"ה אשתמיטתיה כו' דבתבואה וזיתים לא פליגי הכל מודים דלא אזלינן:

לעזי רש"י

מליי"ר [פני"ל]. דוחן. מקי"ר [מ"ק]. פרג. פאזול"י [פייסי"ל]. שעועית.

רבינו חננאל (המשך)

הכל לפי שומן המקום, כיון שהשרשתם של כל העיזונות כאחת, אמור רבנן חייובם במעשר בשעת השרשתן, אם שנה שנייה [שניה], אם שלישית שלישית, לפי שומן השרשה [באילן] ידוע הוא כגון הקליטה באילן, ואקשי עליה אביי ויצבור גורנו בתוכו. כלומר, יעקרם הפרגין כלם כאחד [וידושן אותם ויעשה הכל גורן אחד, ואע"פ שזו הערוגה הביאה שליש קודם זו הערוגה, ויציא מעשיותיו מתוכו, שנמצא מעשר כן החדש [שכן] על החדש שבו, ומן הישן שבו על הישן שבו. כי יוסי בן כיפר שאמר משום ר' שמעון שזורי בענין פול המצרי שזרעו לזרע, ופי' ר' שמעון שזורי כ) פול המצרי זרעו לזרע מתעשר לשעבר, זרעי לירק מתעשר להבא, זרעי לזרע הוא חי ממי שנה שעברה, זרעו לאכלו כירק הוא חי ממי שנה הבאה. ופריק רבה ר' שמעון שזורי קא אמרת, ר' שמעון שזורי סבר יש בילה ונעשה כולו [כ]אחד, ומתני' דקתני האורז והדוחן כול', לרבנן דפליגי עליה, סברי אין בילה. ואמרינן משמי' דשמואל הלכתא כר' שמעון שזורי, ואתקיפו עליה אינו, והא אמר שמואל לכל אין בילה חוץ מיין ושמן, מכלל שהפירות אין להם בילה. ואמרינן אשתמיטתיה, כלומר נעלמה ממנו, הא דאמר שמואל הכל הולך אחר גמר פירי, ולפיכך אמר צובר גרנו כתרכי כי באותה העת נגמר הקפרין ולא אמר שמואל הלכה כר' שמעון שזורי משום דקסבר יש בילה, דהא לית ליה לשמואל בילה כפירות, אלא משום שהולך אחר גמר פרי.

כ) כי' היטב בערוך ערך פרכין.

כ) ר"ל דר"ש שאני פירש כתוספתא פ"ב דשביעית דלא זרעו לגרע יפי ופ"ש היטב.

עין משפט נר מצוה

ע א מי' פ"ד מהל' שמיטה ויובל הלכה יא ופ"ל מהל' מ"ש הל' מ סמג עשין קכו ולאוין רסח:

עא ב מי' פ"ב מהלכות כסרים הלכה ז סמג עשין קלו קלז פוסק"ע י"ד פי' לי"ד סעיף ד:

עב ג מי' פ"ב מהל' תרומות הל' י ופ"ב מהל' מעשר הלכה ה סמג עשין קלג קלה:

עג ד מי' פ"ב מהל' תרומות הל' יא ופ"ל מה' מ"ש הל' ג ומל' ד ופ"ד מה' שמיטה הל' יב סמג עשין קלה [טוש"ע י"ד סימן שלא סעיף קטן]:

עד ה ו מי' פ"ל מה' מ"ש הל' ח:

תורה אור השלם

1. וזרעתם את השנה השמינית ואכלתם מן התבואה ישן עד השנה התשיעית עד בוא תבואתה תאכלו ישן:

ויקרא כה כב

מוסף רש"י

פול המצרי. מין קטנית ומתו פתוליי, שזרעו לזרע. דאם זרעו לירק הוה אזיל מעשר דידיה בתר לקיטה, אבל מיני קטנית בתר הסרסה אזלי (מנחות ל:). **צובר גורנו** לתוכו. כלומר מעכבן יפה ויתרוס, ונמצא תורם. חדש שבתוך התרומה מתקן את החדש הנשאר וישן שבתרומה מתקן את הישן הנשאר (שם).

רבינו חננאל

אל תקרי לשלש אלא לשליש. פי', אני מצוה הבורכה בשנה השישית שאפילו התבואה שהיא שליש מליאתה בשאר השנים, עכשיו היא נחשבת מן השנה הששית ואינה מתבערת בשביעית, וקראה הכתוב תבואה. תנן התם בשביעית פרק ב' האורז והדוחן והפרגים והשומשמין שהשרישו קודם ראש השנה מתעשרים לשעבר כולל. פירוש (בירושלים) בירושלמי אמר רב הונא שאי איפשר לעמוד על אילו, מתי יביאו שליש. לפיכך אמרו כי השרשים כמו פרי. אמר רבה אמור רבנן אילן בתר חנטה, דתנו רבנן אילן שחנטו פירותיו קודם חמשה עשר בשבט מתעשר לשנה שעברה. תבואה וזיתים בתר שליש כדאמרינן. ירק בתר לקיטה, נמי כדאמרינן. הני דתנינן כהו בתר השרשה כמאן, לא כאילן ולא כתבואה ולא כירק. הדר אמר רבה מתוך שעשויין [1] פרגין פירוש משארי, ומשארא זו מתמלאה ומביאה שליש ועדיין זו לא (לי) נתמלאה,

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com